

CYNGOR GWYNEDD

PWYLLGOR	PWYLLGOR ARCHWILIO
DYDDIAD	6 MAI 2014
TEITL	HUNANASESIAD O DREFNIADAU LLYWODRAETHU
PWRPAS YR ADRODDIAD	DIWEDDARU'R PWYLLGOR ARCHWILIO AR WAITH Y GRŴP ASESU TREFNIADAU LLYWODRAETHU
AWDUR	DEWI MORGAN, UWCH REOLWR ARCHWILIO A RISG
GWEITHREDIAD	CYTUNO'R DIFFINIAD O LYWODRAETHU DA, A HERIO'R A CHYTUNO'R METHODOLEG SGORIO A FWRIEDIR I ASESU'R TREFNIADAU LLYWODRAETHU

1. CEFNDIR

- 1.1 Un o ddyletswyddau statudol y Pwyllgor Archwilio, yn ôl Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011, yw **“adolygu ac asesu trefniadau'r awdurdod ar gyfer rheoli risgiau, rheolaeth fewnol a llywodraethu corfforaethol”**.
- 1.2 Adroddwyd i gyfarfod y Pwyllgor Archwilio ar 20 Chwefror am gweithdy a gynhaliwyd yn y Ganolfan Gyswilt, Penrhyndeudraeth ar 29 Ionawr er mwyn cynnal hunanasesiad o egwyddorion llywodraethu da.
- 1.3 **Penderfyniad y Pwyllgor ar 20 Chwefror oedd cyfarwyddo'r Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu i lunio rhaglen sy'n casglu tystiolaeth i gefnogi'r canfyddiadau o brif faterion llywodraethu'r awdurdod, ac adrodd yn ôl i'r Pwyllgor Archwilio ar ôl eu blaenoriaethu.**

2. ELFENNAU ALLWEDDOL Y SYSTEMAU A PHROSESAU SY'N RHAN O LYWODRAETHU CYNGOR GWYNEDD

2.1 Ar ôl ymgynghori gyda'r Tîm Rheoli Corfforaethol ar 12 Chwefror, argymhelliad y Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu yw y dylid diffinio llywodraethu da fel trefniadau sy'n rhoi darparu ar ran bobl Gwynedd yn y canol (ac i'r gwrthwyneb, fod llywodraethu gwael yn sefydliadol a "self-serving")

2.2 Gan ddefnyddio Côt Llywodraethu Lleol y Cyngor fel prif ffynhonnell, mae'r Grŵp wedi adnabod y canlynol fel elfennau allweddol trefniadau llywodraethu'r Cyngor:

- Gwerthoedd y Cyngor
- Cynllun Integredig Sengl
- Y gyfundrefn 'Cyflawni'
- Y Drefn Gwynion
- Cydberthynas aelodau
- Cynllun Strategol y Cyngor
- Ymgysylltu
- Y drefn Craffu
- Trefniadau rheoli risg
- Y Strategaeth Gaffael
- Y Pwyllgor Safonau
- Pwyllgor Archwilio
- Archwilio Mewnol
- Llythyr blynyddol yr Archwiliwr Allanol
- Côt Llywodraethu Lleol
- Côt Ymarfer "Canu'r Gloch"
- Y Cyfansoddiad
- Protocol cyswllt aelod/swyddog
- Côt Ymddygiad Aelodau
- Taflenni penderfyniad
- Strategaeth ariannol
- Côt Ymddygiad Swyddogion
- Polisi gwrth-dwyll a gwrthlygredd
- Protocolau swyddogion statudol
- Datganiad o'r cyfrifon
- Hyfforddi a Datblygu Aelodau
- Hyfforddi a Datblygu Staff
- Y Drefn Werthuso
- Adroddiad Perfformiad Cyngor Gwynedd
- Rhaglen Arweinyddiaeth

2.3 Yn ogystal ag adlewyrchu cynnwys y Côt Llywodraethu Lleol, mae'r elfennau hyn yn bodloni gofynion CIPFA / SOLACE yn eu canllawiau statudol ar yr hyn sydd angen ei adolygu wrth baratoi'r Datganiad Llywodraethu Lleol.

2.4 Mae'r Tîm Rheoli Corfforaethol wedi cael cyfle i ystyried a herio'r rhestr yma, a chynnig ychwanegiadau iddo, ar 30 Ebrill.

3. PWYSIGRWYDD CYMHAROL YR ELFENNAU ALLWEDDOL

- 3.1 Er mwyn asesu'r fframwaith lywodraethu yn effeithiol, mae angen cydnabod nad yw pob un o'r elfennau a restrir yn 2.1 uchod yn cyfrannu i'r un graddau wrth ychwanegu gwerth cyhoeddus ar gyfer pobl Gwynedd. Cyn asesu effeithiolrwydd yr elfennau hyn, nodwyd sgôr Effaith ("Impact") i bob un o'r elfennau, i adlewyrchu pa mor gymharol fawr yw effaith pob un ohonynt (ym marn y Grŵp) wrth ychwanegu gwerth cyhoeddus. Mae'r sgoriau hyn yn amrywio o 1 (effaith fychan iawn) i 10 (effaith uchel iawn).
- 3.2 Nid oes yr un o'r elfennau wedi sgorio llai na 5 – pe byddent, byddai'n amheus os oeddent yn haeddu lle amlwg o fewn y fframwaith lywodraethu o gwbl.
- 3.3 Ym marn y Grŵp, yr elfennau o'r fframwaith lywodraethu sy'n cael yr effaith fwyaf yw:

Elfen	Sgôr Effaith
Gwerthoedd y Cyngor	10
Cynllun Integredig Sengl Cynllun Strategol y Cyngor Ymgysylltu Rhaglen Arweinyddiaeth Strategaeth ariannol	9

Elfen	Sgôr Effaith
Y gyfundrefn 'Cyflawni' Y Drefn Werthuso Y drefn Craffu Côd Llywodraethu Lleol Y Cyfansoddiad Trefniadau rheoli risg Hyfforddi a Datblygu Staff	8

- 3.4 Mae maint gymharol fawr yr elfennau hyn yn adlewyrchu trafodaethau blaenorol gan y Tîm Rheoli Corfforaethol a'r Pwyllgor Archwilio, gan eu bod yn cwmpasu materion megis diwylliant craidd y Cyngor (h.y. ei werthoedd), cydweithio gyda chyrff eraill er mwyn cyflawni (trwy'r Cynllun Integredig Sengl), trefniadau mesur a rheoli perfformiad (Y gyfundrefn 'Cyflawni'), yn ogystal â chynlluniau strategol, tymor hir yr awdurdod.

4. EFFEITHIOLRWYDD YR ELFENNAU ALLWEDDOL

- 4.1 Hanfod hunanasesiad o'r trefniadau llywodraethu yw adolygu pa mor dda y mae'r elfennau unigol hyn yn gweithio ar hyn o bryd er mwyn cynorthwyo'r Cyngor i gyflawni i bobl Gwynedd. Mae'n anorfod fod rhai o'r rhannau hyn am fod yn fwy llwyddiannus na'i gilydd wrth gefnogi'r Cyngor i ychwanegu gwerth cyhoeddus.
- 4.2 Mae'r Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu wedi sgorio pob un o'r elfennau i adlewyrchu barn y Grŵp ynglŷn â pa mor effeithiol ydynt, yn y ffordd y maent yn cael eu gweithredu gan y Cyngor ar hyn o bryd. Rhoddwyd sgôr o hyd at 10 i'r rhain hefyd, gyda sgôr o 1 yn adlewyrchu fod yr elfen yn hollol aneffeithiol (gan eu bod yn fewnblyg ac yn canolbwyntio ar fod yn sefydliadol), a 10 ar gyfer yr elfennau hynny sydd wedi eu canolbwyntio'n llwyr ar gyflawni i'r dinesydd.
- 4.3 Ni roddwyd sgôr o 1 na 10 i unrhyw elfen, ond rhestrir isod yr elfennau hynny sydd ym marn y Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu ymysg y mwyaf a lleiaf effeithiol wrth gyflawni ar ran pobl Gwynedd yn Ebrill 2014:

Lleiaf effeithiol

Elfen	Sgôr Effeithiolrwydd
Gwerthoedd y Cyngor Cynllun Integredig Sengl Y gyfundrefn 'Cyflawni'	3
Y Drefn Werthuso Y Drefn Gwynion Cydberthynas aelodau	4

Mwyaf effeithiol

Elfen	Sgôr Effeithiolrwydd
Strategaeth ariannol Côd Ymddygiad Swyddogion Polisi gwrth-dwyll a gwrthlygredd Protocolau swyddogion statudol Datganiad o'r cyfrifon	9
Y Cyfansoddiad Protocol cyswllt aelod/swyddog Côd Ymddygiad Aelodau Taflenni penderfyniad	8

- 4.4 Canlyniad defnyddio matrices sgorio Effaith / Effeithiolrwydd o'r math yma yw gallu arddangos ar ffurf diagram yr elfennau hynny sydd angen rhoi blaenoriaeth iddynt, sef y rhai sy'n cael yr effaith fwyaf ar allu'r Cyngor i gyflawni ar gyfer pobl Gwynedd, ond sy'n gymharol aneffeithiol wrth wneud hynny ar hyn o bryd.
- 4.5 Gan ddefnyddio model lliwiau Coch (blaenoriaeth uchel iawn), Oren (blaenoriaeth uchel), Melyn (blaenoriaeth ganolig) a Gwyrdd (blaenoriaeth isel), mae modd arddangos yn glir pa rai yw'r meysydd sydd angen sylw.
- 4.6 Barn y Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu yw mai'r elfennau canlynol sydd angen sylw fel mater o flaenoriaeth uchel, er mwyn gwella eu heffeithiolrwydd wrth gyflawni ar gyfer pobl Gwynedd:
- **Gwerthoedd y Cyngor**
 - **Cynllun Integredig Sengl**
 - **Y gyfundrefn 'Cyflawni'**
 - **Y Drefn Werthuso**
 - **Y Drefn Gwynion**
- 4.7 Mae'r diagram sydd wedi ei gynnwys yn yr Atodiad yn dangos holl elfennau'r fframwaith lywodraethu a'u sgoriau cymharol.

4.8 Mae'r elfennau oedd wedi eu cynnig gan y Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu ac aelodau'r Pwyllgor Archwilio ym mis Chwefror wedi eu tanlinellu yn y diagram. Gwelir fod rhai o'r rhain, ond nid pob un, wedi ei asesu'n flaenoriaeth uchel neu uchel iawn ar ôl ystyried pob elfen yn systematig.

4.9 Yn ddarostyngedig i fodlonrwydd y Tîm Rheoli Corfforaethol, y Cabinet Anffurfiol a'r Pwyllgor Archwilio ar sail y dystiolaeth sydd ar gael, disgwylir i'r cynllun gweithredu yn y Datganiad Llywodraethu roi sylw blaenllaw i'r materion hynny sydd wedi eu rhestru ym mharagraff 4.6.

5. AMSERLEN

5.1 Mae'r hunanasesiad a gyflwynir yma yn gam allweddol wrth ddatblygu Datganiad Llywodraethu Blyneddol 2014, sef y datganiad sy'n adrodd yn ffurfiol ar ganlyniadau'r gwaith o hunanasesu trefniadau llywodraethu yr Awdurdod.

5.2 Mae'r ffaith fod y Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu wedi cyfarfod yn rheolaidd yn ystod 2013/14, ac fod y Tîm Rheoli Corfforaethol a'r Pwyllgor Archwilio wedi derbyn adroddiadau a chael cyfle i herio gwaith y Grŵp, yn gam pwysig ymlaen wrth sefydlu trefniadau mwy cadarn i adolygu ein llywodraethu ac wrth baratoi'r Datganiad Llywodraethu.

5.3 Mae'r amserlen a awgrymir ar gyfer paratoi'r Datganiad Llywodraethu fel a ganlyn:

- 30 Ebrill – Cyflwyno awgrymiadau am elfennau'r fframwaith lywodraethu, methodoleg sgorio ac arddull yr matrices adrodd i'r Tîm Rheoli Corfforaethol
- 6 Mai – Cyflwyno adroddiad i'r Pwyllgor Archwilio, er mwyn ei ddiweddarau ar y gwaith sydd yn mynd rhagddo
- 2 Mehefin – Cyfarfod o'r Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu i gytuno ar y sgoriau cymharol yn derfynol yn dilyn ystyriaeth bellach o'r dystiolaeth sydd wedi ei gasglu, a dechrau drafftio'r Datganiad Llywodraethu
- 18 Mehefin – Cyflwyniad i'r Cabinet Anffurfiol am ei sylwadau ar yr elfennau unigol, y methodoleg sgorio, a herio'r dystiolaeth
- 10 Gorffennaf – Datganiad Llywodraethu drafft i'r Pwyllgor Archwilio er cymeradwyaeth.

6. ARGYMHELLIAD

6.1 Gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio:

- Gytuno mai'r diffiniad o "lywodraethu da" yw trefniadau sy'n rhoi darparu ar ran bobl Gwynedd yn y canol.
- Ystyried a herio'r methodoleg sgorio sydd wedi cael ei ddatblygu ac a amlinellir yn yr adroddiad yma.
- Rhoi sylw i'r matrices sydd yn ymddangos yn yr atodiad, a mynegi barn ar y sgoriau unigol sydd yn ymddangos ynddo.
- Gytuno i'r Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu barhau ar ei gyfeiriad bresennol wrth ddatblygu'r trefniadau i hunanasesu effeithiolrwydd trefniadau llywodraethu'r Cyngor.

ASESIAD O ELFENNAU ALLWEDDOL Y SYSTEMAU A PHROSESAU SY'N RHAN O LYWODRAETHU CYNGOR GWYNEDD

